

Crítica das ideas de substancia e causalidade en Hume

1.- CONTEXTUALIZACIÓN

1.1.- Histórica

(Ver tema Locke)

1.2. Cultural e filosófica

(Ver tema Descartes e Locke)

1.3. Contexto vital e produción filosófica

Nado o 26 de abril de 1711, en Edimburgo, Escocia, Hume estudou dereito nesta cidade, aínda que pronto mostrou a súa paixón pola filosofía. Máis tarde trasladouse a Francia onde escribiu o seu *Tratado sobre a natureza humana*, período que completou cunha estadía en Londres e o seu regreso a Edimburgo. Na súa terra foi acusado de escéptico polas súas obras o que lle fixo perder a solicitude de cátedra na Universidade de Edimburgo. En 1746 e 1648 visitou as cortes de Viena e Turín. Escribe a *Investigación sobre o coñecemento humano*. De novo en 1751 a súa candidatura á cátedra de lóxica na universidade de Glasgow é rexeitada polo seu pensamento, obrigándoo a traballar como bibliotecario na facultade de dereito de Edimburgo. Neste período escribiu *Historia natural da relixión* e *Historia de Inglaterra*, o que lle trouxo máis duras críticas e rexeitamento. O destino cambiou en 1763 cando aceptou a invitación para exercer como secretario da embaixada en París o que lle permitirá facer amizade con personalidades da cultura e do pensamento, entre as que destaca Rousseau. En 1769 regresou a Edimburgo, onde morreu en 1775.

2. A ORIXE DAS IDEAS: IMPRESIÓNS E IDEAS

Todo o material co que traballa a nosa mente son percepcións non hai nada previo; as ideas innatas non existen. A percepción é, polo tanto, todo o que a nosa mente contén e que adquiriu a través dos nosos sentidos ou exercendo o noso pensamento ou reflexión sobre esas percepcións.

2.1. Clases de percepcións

Todas as percepcións da mente humana redúcense a dúas clases: impresións e ideas. A diferenza entre as dúas consiste nos graos de forza e vivacidade con que afectan á mente.

IMPRESIÓNS. percepcións que entran con maior forza e violencia na nosa mente; son as nosas sensacións, paixóns e emocións cando fan a súa primeira aparición no alma. Poden ser: ➤ **De sensación:** aparecen na nosa mente por causas descoñecidas pero dende sensacións primeiras; ➤ **De reflexión:** aparecen por reflexión a partir das impresións.

IDEAS. “Por ideas refírome ás imaxes débiles das impresións, cando pensamos e razoamos...” As ideas son moito máis débiles e están ordenadas na nosa mente por as tres leis da imaxinación: contigüidade, causalidade e semellanza.

2.2. Ámbitos e niveis de coñecemento

A razón (empregada en Hume como sinónimo de 'comprensión') redúcese ao ámbito do razoamento demostrativo. Existen dous clases ou tipos de obxectos de coñecemento:

RELACIÓNS ENTRE IDEAS: intuición e demostración: cando o coñecemento está rexido polo principio de semellanza. É un tipo de coñecemento necesario, a súa negación é contraditoria, é a priori (previo a todo contacto co mundo), polo tanto non se orixina na experiencia. Pertencen ás matemáticas e á lóxica exclusivamente.

CUESTIÓNS DE FEITO: coñecemento de feito que se rexe polo principio de causalidade con evidencia e probabilidade. Baséase na experiencia acumulada, é dicir, no costume. As cuestións de feito convértense nun plano operativo probable pero fiable (feitos vistos moitas veces convertese en probables para o suxeito que os experimenta). Funcionan como unha segunda natureza, afirma Hume. As cuestións de feito convértense entón nas realmente importantes para a vida cotiá pero en realidade son relacións continxentes e a súa negación é posible; son a posteriori, é dicir, orixínase na experiencia.

3. MEMORIA E IMAXINACIÓN

Dúas funcións que organizan a nosa mente:

MEMORIA: conserva a forma orixinal da impresión, o momento e a posición en que se presentaron os obxectos que causaron a impresión sempre que non nos desviemos dela ao recordar algo debido a algún fracaso ou imperfección da devandita facultade. A función principal da memoria non é preservar ideas sinxelas senón a súa orde e posición.

IMAXINACIÓN: ten a liberdade de trocar e alterar a orde das súas ideas. As fábulas que atopamos en poemas e narracións demostrano indiscutiblemente. Constitúe a base sobre a que construímos o Universo para nós.

4.- CONEXIÓN DE IDEAS

As calidades das que xorde a asociación de ideas e polas que a mente se leva deste xeito dunha idea a outra son tres: **similitude, contigüidade no tempo ou no lugar e causa/efecto.**

SIMILITUDE: o noso pensamento pasa facilmente dunha idea a outra semellantes; parecerse é un lazo suficiente de asociación para a fantasía.

CONTIGÜIDADE: igualmente a imaxinación, grazas a un longo costume, crea asociacións entre obxectos que preséntanse contiguos no espazo ou no tempo.

CAUSA E EFECTO: non hai ningunha relación que produza unha conexión máis forte na fantasía e que faga que unha idea recorde máis rapidamente outra que a relación de causa e efecto. A relación causal é a máis extensa e intensa das tres.

5.- A CRÍTICA Á IDEA DE CAUSALIDADE

Unha causa é a relación entre un obxecto precedente e outro contiguo, de tal xeito unidos que a idea dun determina na mente a idea do outro. Todo o noso coñecemento sobre cuestións de feito está baseado na relación causa-efecto e nunca podemos inferir a existencia dun obxecto

doutro a non ser que os dous manteñan esa conexión, **A idea de causalidade é a idea dunha conexión necesaria entre o feito presente (A) e o que se deduce del o feito futuro (B)**, é dicir, en presenza do primeiro esperamos que se produza o segundo

Como se produce esta relación?

A EXPERIENCIA: se a causalidade se deriva da experiencia (só por EXPERIENCIA podemos inferir a existencia dun obxecto de doutro), a experiencia cobra especial interese e importancia no pensamento de Hume. Por experiencia recordamos ter exemplos frecuentes da existencia dunha serie de obxectos que sempre acompañaron a outros, uns van sempre primeiro e os outros inmediatamente despois. Lembramos mentalmente a súa conxunción constante en todos os casos pasados e sen máis, chamamos aos primeiros causa e aos segundos efecto e inferimos a existencia duns da existencia dos outros. Pero realmente esta conexión está unicamente baseada en experiencias pasadas e gardadas na memoria. Polo tanto a **idea de causa e efecto derívase da experiencia**.

O pensamento de Hume, que busca a orixe do noso coñecemento na experiencia, nega a posibilidade de coñecer calquera realidade que tente ir máis alá das nosas impresións e ideas e por tanto **nega a conexión causal**.

O COSTUME: é un hábito consolidado na mente. O costume produce un sentimento que é a determinación da mente para inferir que os casos presentes e futuros deben ser similares a como foron e se comportaron casos pasados. Polo tanto, o costume produce unha propensión que é o que nos leva a pasar dun obxecto á idea do seu compañeiro habitual. É nesta propensión motivada polo hábito, onde reside a esencia da necesidade da nosa mente. Polo tanto, **a necesidade causal é algo mental**. Conclusión: non hai causalidade real, é dicir, **o que ocorre na natureza é independente das operacións do noso entendemento**.

6. O EU

Fronte a Descartes, e os racionalistas en xeral, onde a identidade persoal é coñecida de xeito evidente e inmediato e considerada unha intuición e xoga un papel primordial, Hume, nega a posibilidade do coñecemento da identidade persoal na medida en que esta non se corresponde con ningunha impresión (ou fonte). É a memoria a que nos permite coñecer as relacións causais entre as percepcións. A conexión das diferentes impresións que se suceden créanos a ilusión dunha conciencia de identidade persoal, é dicir, a percepción dun eu estable que perdura no tempo, pero en realidade non existe. **O eu dó é un feixe de sensacións transitorias**.

7.- ESCEPTICISMO EN HUME

Se entendemos por escepticismo a desconfianza no traballo especulativo e demostrativo da razón, Hume é sen dúbida un escéptico. Hume propoñía opoñernos á toda poderosa razón sen límites defendida polo racionalismo. O escepticismo corta as ás á razón e sométea ao empirismo (á experiencia sensible): se non hai impresión non hai coñecemento só cuestións de feito.

O escepticismo é adoptado como unha posición de contención e freo á especulación. A única área que Hume deixa para esa especulación é a das ciencias formais (ou área de relacións filosóficas), e terá un carácter puramente probabilista.

Pero é necesario puntualizar que tipo de escepticismo nos referimos cando falamos de Hume. Debemos considerar dous niveis de escepticismo:

O ESCEPTICISMO RIGOROSO que establece que non sabemos nada máis alá dos fenómenos nin poderemos sabelo

O ESCEPTICISMO MODERADO que esixe o recoñecemento da nosa ignorancia e limitación cognitiva e a posibilidade de erro incluso no que cremos coñecer.

Estes dous tipos de escepticismos concréntanse en dous momentos históricos:

O ESCEPTICISMO PIRRÓNICO (escepticismo clásico de Pirrón e os seus seguidores). Preséntase como un posicionamento extremo e paralizante. A posibilidade de calquera certeza é negada: nada sabemos e nada poderemos saber nunca. É un escepticismo desmedido, polo tanto rexeitado por Hume.

ESCEPTICISMO ACADÉMICO posicionamento moderado, recomendado no plano gnoseolóxico como grado de dúbida. É necesaria a precaución e a modestia, que deben acompañar a todos os razoadores xustos en todo tipo de investigacións. Permítenos tomar conciencia da nosa propia limitación. Para Hume é válido e recomendable.

O escepticismo tamén será distinto dependendo do momento no que se presente:

ESCEPTICISMO ANTECEDENTE: (é á dúbida metódica de Descartes). Hume rexeita esta metodoloxía cartesiana xa que este procedemento sería *ad infinitum*, pero non obstante, valora as súas consecuencias como precaución metodolóxica ao permitírnos abordar os problemas con imparcialidade (limpeza da mente). É previo.

ESCEPTICISMO CONSECUENTE: ocorre ao reflexionar sobre a ciencia adquirida ou sobre as investigacións realizadas. Hume considera válido este tipo e equipárao ao académico. É posterior.